

ПЕСНИКОВА ЦАРСКА СТОЛИЦА

Обична, у ствари, клупа. Клупа Стевана Раичковића. Она у средини. Има их три, испред хотела „Славија“. Она из песме:

*На њрѣу Славије: у дубокој њмини
Седим сџм на клуѡи... ко да сам једини...*

*Кад ми срце замре... мисао ми ѡчне
Да куца на обе кости слиоочне...*

*А кад се и она расѡлине ѡ мраку:
Седим... као део клуѡе... налик знаку...*

Једне ноћи, око једанаест, сиђох на тролејбуску станицу наспрам хотела и већ издалека видех како, мало искошен, послушкује мукло гроктање бомби око Београда. Прилазећи, хтедох, али на срећу не изговорих ни реч о потомцима страшних колонизатора, који нас кукавички туку из недостижних висина. Кажем, срећом, јер је те ноћи, 2. јуна 1999. написао оно:

*Ово је ноћ деце, сѡараца и жена
У ѡолусну... на дну ѡрадских суѡерена.*

*Понекад се с некој најѡуцѡиеној сѡраѡа
Гласне само ѡас... ѡуѡи неба... на ѡсе раѡа.*

Те ноћи, кад је мало подигао руку као знак да ме је угледао, дошла ми је мисао о царској столици. Јер, сâм на пустом тргу, издалека је био налик на владара који је свој гиздави престо заменио за скромни трон у облику клупе, са које гледа свет и утврђује меру његових глупости и зла.

Ових дана, кад га више нема, ни на клупи, ни међу нама, кад се понекад нађем тамо, једва се савладам да неком непознатом не кажем:

„Овде је седео један велики песник...“

Фото: Богдан Спасојевић

Клупа Сивевана Раичковића на Славији – „йесникова царска сѝолица“.

Као у књигама које смо читали, па и у онима које смо писали, и написали, догодило се оно што се ретко дешава: да два човека, два пријатеља, два друга, проведу три четвртине живота у блискости. Људској, духовној и просторној.

Упознао сам га у центру Београда, у Клубу младих писаца-студената, 1947, тек што је матурирао, а ја завршио прву годину факултета... И почео повремено да се налазим са њим, и са неким другим песницима. Увек увече. И готово без изузетка: у Скадарлији.

Већ године 1950, зову ме у Радио Београд и уводе у Литерарну редакцију у којој седи и Стеван. Наставља се другарство.

Годину после тога, и још једну, не виђамо се, јер сам ја у Битољу, у школи за резервне официре, а следеће он, баш тамо.

Онда нас пресељавају у Македонску 21, у Културни сектор. Прво смо соба до собе, а онда заједно. Касније, Стеван одлази у „Просвету“, да уређује књиге поезије.

Догоди се и да се он досели у омањи стан на Обилићевом венцу, а ја сам у Змај Јовиној, у гарсоњери, и ту зграду могу да видим са своје терасе. Шетамо свако вече. Миљковић, Жика Лазих, Воја Царић, Моча Миланков, он, ја.

Сећања, Стиванова

По доласку у Београд... после 1947. године... мало-помало... (иако са болним осећањем да ме још готово нико и не зна)... спонтано сам присуствовао читавим малим литерарним сеансама које су се одвијале у друштву песника и уметника различитих генерација и опредељења... Било је међу њима и оних најстаријих: са неверицом се сада питам – како је уопште било могуће да сам их затекао још увек у животу? И тада, када сам био међу њима, понеки од њих су ми деловали као да су се за кафански сто, само за ту прилику, сјатили с *онога* света. Или обрнуто: као да сам ја – неким мистериозним случајем – право са корзоа у Кнез Михаиловој улици, зашао за *ону* границу иза које борави историја... (...)

Вељко Петровић је ноншалантно причао о Лази Костићу, Сремцу или Скерлићу (Скерли, како га је звао) – исто онако као што сам ја „убацивао“ понеку најновију анегдоту о Слободану Марковићу... (кога смо у то време звали Вампир, све док се, знатно касније, није сам прогласио за Либера Марконија)... Или о Драгославу Грбићу, Славку Вукосављевићу, Велесу Перићу, Светиславу Мандићу, Бранку В. Радичевићу... које сам такође малочас оставио на „штрафти“...

Божидар Ковачевић је био пун занимљивих причаца, али и замашнијих „интрига“ из предратног литерарног живота. Колико се сећам... космати и бркати песник и преводилац Велимир Живојиновић Масука... углавном је туробно ћутао... испијао бројне кафе и димио својом вечито

запаљеном цигаретом... (Неодољиво ме је подсећао на сами *дух* кафе и дувана...)

Тодор Манојловић је потанко „диванио“ своје успомене на Адија из Пеште и Париза... преводилац (и песник у младости) М. М. Пешић надахнуто је говорио о свом „интимусу“ из московских дана Сергеју Јесењину... а Винавер – готово обузет пеном – евоцирао је своје невероватне сусрете са Блоком и Мајаковским... Сима Пандуровић је присно и благонаклоно, са сетом, помињао свог савременика Диса... а сликар Аралица се сећао како је као „школарац“ био на пријему код Штросмајера...

Заиста: дубина живог времена – макар и у успомени – која се стицала за једним обичним кафанским столом затуреним у послератном Београду, бивала је на моменте незамислива и вртоглава...

Како ми се свет у таквим тренуцима причињавао малим а историја присном и сва повезана живим и непрекинутим нитима: како су се времена, једно за другим (и трећим), фантастично – као помоћу неких духовних спојених судова – преливала и међусобно мешала...

Улазим, без куцања, јер је откључано, скидам мантил у предсобљу.

Имао је тек толико снаге да оде до врата, до кухиње, до купатила, до дневне собе.

Он, из велике плишане наслоњаче, каже:

„Не говори ништа, јер ћу заборавити шта имам да ти кажем.“

Па се бојим и ја да ме неко не прекине, позове телефоном, или притисне дугме за звонце, док се присећам дана са Раичковићем, драгим Стеваном. Пола живота сам провео у дружењу са њим, али га у својим књигама само понегде помињем, јер бих о данима које смо провели у истој редакцији, истом Радију, истој „Славији“ и у оне две наше кућице на обали Дунава, могао да напишем не баш танку књигу...

Много је тих дана било. Треба помножити 365 дана са 60 година. Сад и мени изгледа невероватно. Можда је то казао баш он, кад смо почели да живимо од успомена.

Издаде су га ноге, мислио сам и говорио ја.

„Не, не, плућа. Немам ваздуха“, говорио је он.

Али се боље од мене сећао и неких ситница из давних дана...

Јесте, драги Данте, нема већег бола него сећати се *dei tempi felici*...

Оних дана, када је, испошћен, заборављао шта има да ми каже, сећао се боље од мене кад смо се упознали, куда смо све ишли, шта смо радили.

Па сам се и ја, у оној магли која одувек прекрива сећања, присетио првог сусрета у Клубу младих писаца Београдског универзитета.

Некад је, на почетку стрме Балканске улице, преко пута зграде хотела „Москва“, било троспратно (или четвороспратно) здање, пресечено напола кад је бомбардован Београд у Другом светском рату. У приземљу и на међуспрату биле су сале биоскопа „20. октобар“. Изнад њих просторије Културно-уметничког друштва „Бранко Крсмановић“, па две собе за наш клуб, на ивици сасечених зидова.

(Писци су, изгледа, увек на ивици понора.)

На неком скупу нас младих литерата, углавном претендената на звучну титулу *књижевник*, представили су ми високог, изузетно мршаваг, наочитог песника.

– Николић.

– Раичковић.

Све, из ове перспективе, клинци:

Слободан Марковић, Предраг Палавестра, Радомир Константиновић, Голуб Добрашиновић, Славко Вуко-сављевић, Драган Грбић, Бане Живојиновић...

КЛУБ МЛАДИХ ПИСАЦА
БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

ЧЛАНСКА КЊИЖИЦА

Бр. 2

Друг-ца Николић Д.

Данила

Студент Бркова

Члан клуба од 1948

Секретар Данила Николчић

Претседник Данила Николчић

Одмичије, поштом, награде = кини

1948 и 1949 - руководио
комисију за
Кампању Казне

1950 године Претсед-
нички Клуби на
Клубу Београдског
Универзитета.

Секретар Данила Николчић

Чланска књижица Клуба младих писаца Данила Николића, са белешком на последњој страни: 1948 и 1949 – руководилац уметничке комисије клуба; 1950 године Претседник Клуба мл. писаца Београдског универзитета.

Од тог дана, од тог упознавања, имам затамњење све до неких вечери у Скадарлији, код „Два јелена“ или „Три шешира“, који су већ опевани...

*До „Три шешира“ силазим да чујем сипаре звуке,
 иде се некада брало лишће за славолуке,
 у јадној крчми ишражим самојне весељаке,
 али све је одлећело
 у облаке, у облаке.*

(Не верујем да ће неко моћи овако, као Света Мандић тада, да опева неки „Хајат“, неки „Гранд“, неку „Скандалозу“.)

Тамо је свирао чувени Паја Николић, виолиниста. Како ступимо у салу, започињао је моју омиљену, мало ремек-дело, Дворжакову „Хумореску“.

Тамо је Стеван једном спонтано узвикнуо:
 „Ноћ је наша!“

Ноћ је наша

Дан припада вама.
 А ноћ је само наша, наша.
 Као сунце, по забаченим кафанама,
 Сијају очи, реч и чаша.

Неће нас распурипи ниједно доба.
 Мрак нас окупља као спрах.
 Са нама су и песници из проба:
 Као да се смепци, на нас, пихов прах.

Вапце је све. А пепи и мени
 Припада само мало, мало.
 Ми смо у крапикој, памној смени,
 Да не би сунце свепа спало.

Кафане: ноћна прадилицпа.
 (С високих скела вреба паг.)
 Ми смо и све и свпа и нипипа.
 Бол је нап рад...

Очи нам зуре у небеса плава:
 Враћамо се у зору кроз росе.
 Умеспио заспава
 Вијоре нам косе...